

Oszthatóság

(Az alábbiakban mindenhol egész számokról beszélünk, ezért ezt nem mindig írjuk oda.)

Definíció 1 (*Oszthatóság*) Legyen $a, b \in \mathbb{Z}$. Azt mondjuk, hogy b osztható a -val, ha $\exists c \in \mathbb{Z}$, hogy $b = ac$. Ekkor a osztója b -nek. Jelölés: $a|b$. (Megj: Az oszthatóság egy rendezési reláció.)

Tétel 1 Ha $a|b$ és $a|c$, akkor $a|b+c$.

Ha $a|b$, akkor $a|bc$.

Ha $a|b$ és $a|c$, akkor $a|\alpha b + \beta c$.

Definíció 2 (*Egység*) Az ε -t (most $\varepsilon \in \mathbb{Z}$, de más halmazokon is definiálható) egységnek nevezzük, ha minden $a \in \mathbb{Z}$ oszthatója. Azaz $\forall a \in \mathbb{Z}, \varepsilon|a$. Egységek $\mathbb{Z}$ -ben: $-1, 1$.

Definíció 3 (*Asszociált*) Az a, b asszociáltak, ha egymás egységszeresei. Másik def: Kölcsonösen osztják egymást. A 2 def. ekvivalens. (Megj: Az asszociáltság egy ekvivalencia reláció.)

Definíció 4 (*Felbonthatatlan (irreducibilis)*) Egy nem nulla, nem egység szám felbonthatatlan, ha az egységeken és önmaga egységszeresein kívül nincs más osztója.

Definíció 5 (*Prím*) A nem nulla, nem egység p -t prímmek nevezzük, ha $p|ab$ esetén $p|a$ vagy $p|b$.

Tétel 2 $\mathbb{Z}$ -ben felbonthatatlan és a prím ekvivalens fogalmak. Azaz egy szám akkor és csak akkor felbonthatatlan, ha prím.

Tétel 3 (*Számelmélet alaptétele, prímtenyezős felbontás*) Minden nem nulla, nem egység szám felírható felbonthatatlanok szorzataként és ez a felbontás a sorrendtől és egységszerestől eltekintve egyértelmű.

Definíció 6 (*Legnagyobb közös osztó*) Az a és b legnagyobb közös osztója a d szám, ha

1. $d|a$ és $d|b$

2. Ha $c|a$ és $c|b$, akkor $c|d$.

Jelölés $d = \text{lko}(a, b)$ vagy $d = (a, b)$. Megj: Ha $(a, b) = 1$, akkor a és b relatív prímek.

Tétel 4 (*Maradékos osztás*) Minden $a, b \neq 0$ -hez egyértelműen létezik q, r , hogy $a = bq + r$, ahol $0 \leq r < |b|$.

Tétel 5 (*Euklideszi algoritmus, eljárás (a, b) meghatározására*) Legyen $a, b \neq 0$. Maradékos osztások sorozatát végezzük a, b -ből kiindulva, amíg 0 maradékot nem kapunk:

$$a = bq_1 + r_1$$

$$b = r_1q_2 + r_2$$

$$r_1 = r_2q_3 + r_3$$

$$\vdots$$

$$r_{n-1} = r_nq_{n+1} + r_{n+1}$$

$$r_n = r_{n+1}q_{n+2} + 0$$

Áll: Az utolsó nem nulla maradék éppen a és b legnagyobb közös osztója. Azaz: $r_{n+1} = (a, b)$.

Definíció 7 (*Lineáris diofantoszi egyenlet*)

$$Ax + By = C$$

ahol A, B, C egészek és keressük az x, y egész megoldásokat.

Tétel 6 (Lineáris diofantoszi egyenlet megoldhatósága) Az $Ax + By = C$ akkor és csak akkor megoldható, ha $(A, B) | C$. Ha x_0, y_0 megoldás, akkor a többi (végtelen sok) megoldás alakja:

$$x = x_0 + k \frac{B}{(A, B)}, \quad y = y_0 + l \frac{A}{(A, B)}, \quad k, l \in \mathbb{Z}$$

Definíció 8 (Kongruencia) Az a, b számokat az $m \neq 0$ számra (modulusra) nézve kongruensnek nevezzük, ha a és b ugyanazt a maradékot adják m -mel osztva. ("a kongruens b-vel modulo m") Jelölés: $a \equiv b \pmod{m}$ vagy $a \equiv b \pmod{m}$. Tehát $a \equiv b \pmod{m} \iff m | a - b$.

Tétel 7 $ca \equiv cb \pmod{m} \iff a \equiv b \pmod{\frac{m}{(m, c)}}$

Tétel 8 ((Kongruencia, mint ekvivalencia reláció, maradékosztályok) Adott m modulusú kongruencia ekvivalencia reláció $\mathbb{Z}$ -n. Az ennek megfelelő m darab ekvivalenciaosztályt maradékosztályoknak nevezzük mod m .

Definíció 9 (Egyszerűen lineáris kongruencia) Adott a, b, m mellett keressük az $ax \equiv b \pmod{m}$ kongruencia x megoldásait.

Tétel 9 (Lineáris kongruencia megoldhatósága, megoldások száma) $ax \equiv b \pmod{m}$ megoldható $\iff (a, m) | b$. Ugyanis $ax \equiv b \pmod{m}$ megoldása az $ax - b = my$ lineáris diofantoszi egyenlet megoldását jelenti. Megoldások számán a megoldásként szereplő maradékosztályok számát értjük. Ha egy maradékosztály egy eleme megoldás, akkor az összes eleme az. Ilyen értelemben (a, m) darab maradékosztály a megoldás.

Tétel 10 (Kínai maradéktétel) Az

$$x \equiv c_1 \pmod{m_1}$$

$$x \equiv c_2 \pmod{m_2}$$

$$\vdots$$

$$x \equiv c_k \pmod{m_k}$$

$$(m_i, m_j) = 1, \quad \text{ha } i \neq j$$

szimultán lineáris kongruencia rendszernek létezik egyértelmű megoldása mod $m_1 \cdot m_2 \cdot \dots \cdot m_k$.

Számelméleti függvények

Legyen az n prímtényezői felbontása

$$n = p_1^{\alpha_1} p_2^{\alpha_2} \dots p_r^{\alpha_r} = \prod_{i=1}^r p_i^{\alpha_i}$$

Ekkor

1. Az $n > 0$ -hez relatív prím, n -nél kisebb pozitív egészek száma (Euler-féle φ -függvény)

$$\varphi(n) = \prod_{i=1}^r (p_i^{\alpha_i} - p_i^{\alpha_i-1}) = n \prod_{i=1}^r \left(1 - \frac{1}{p_i}\right)$$

2. Az n szám pozitív osztóinak száma

$$d(n) = (\alpha_1 + 1)(\alpha_2 + 1) \dots (\alpha_r + 1) = \prod_{i=1}^r (\alpha_i + 1)$$

3. Az n szám pozitív osztóinak összege

$$\sigma(n) = \prod_{i=1}^r \frac{p_i^{\alpha_i+1} - 1}{p_i - 1}$$

4. Möbius függvény

$$\mu(n) = \begin{cases} 1 & \text{ha } n \text{ négyzetmentes és a prímtényezők száma páros} \\ -1 & \text{ha } n \text{ négyzetmentes és a prímtényezők száma páratlan} \\ 0 & \text{ha } n \text{ nem négyzetmentes} \end{cases}$$

Tétel 11 (*Euler-Fermat tétel*) Ha $(a, m) = 1$, akkor $a^{\varphi(m)} \equiv 1 \pmod{m}$. Spec. eset: Kis Fermat tétel: Ha p prím, akkor $a^p \equiv a \pmod{p}$ bármely a -ra.

Definíció 10 Az $f(n)$ számelméleti függvényt multiplikatívnak nevezzük, ha $\forall(a, b) = 1$ esetén $f(a \cdot b) = f(a) \cdot f(b)$.

Definíció 11 Az $f(n)$ számelméleti függvényt additívnak nevezzük, ha $\forall(a, b) = 1$ esetén $f(a + b) = f(a) + f(b)$.

Tétel 12 A $\varphi(n), d(n), \sigma(n), \mu(n)$ multiplikatív számelméleti függvények.

Definíció 12 (*Összegzési függvény*)

$$g(n) = \sum_{d|n} f(d)$$

Tétel 13 A $\varphi(n)$ összegzési függvénye $g(n) = n$.

A Möbius függvény összegzési függvénye $n = 1$ -re 1, egyébként 0.

Tétel 14 (*Möbius-féle megfordítási függvény*)

$$g(n) = \sum_{d|n} f(d) \implies f(n) = \sum_{d|n} \mu\left(\frac{n}{d}\right) g(d)$$